

R. RORTI PRO ПРИРОДУ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

L. Mosiy, A. Zavhorodnii, A. Dovhan, Dr., Prof.

R. RORTI ABOUT THE NATURE OF PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE

У 1979 р. побачила світ книга американського філософа 20 ст. Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи». У цій роботі Р. Рорті критикує класичну філософію, тобто раціоналістичну гносеологію XVII ст. У Новий час під філософією розуміли основну галузь знань, особливо філософію, що спиралася на досягнення таких наук, як математика, фізика, механіка. У своїх філософських системах Р. Декарт, Д. Локк, Г.В. Ляйбніц розробляли онтологічні та гносеологічні проблеми з урахуванням найпередовіших наукових досягнень того часу. У сімнадцятому столітті ці мислителі розвинули основні принципи гносеології як фундаменталістської концепції пізнання.

Філософія у Новий час розглядалася вищою інтелектуальною цінністю, що стоїть на вершині піраміди всієї системи знань. Тому Р. Рорті пише: «Філософія замінила собою релігію для інтелектуалів. Це була область культури, де досягається справжня глибина, де розкриваються словник і переконання, які дозволяють пояснити і виправдати людську діяльність як раціональну і тим самим розкрити сенс людського життя» [1, с. 4].

У XIX – поч. XX ст.ст. таку характеристику філософії піддавали сумніву Ф. Ніцше, а також представники прагматизму У. Джеймс і Д. Дьюї. Ця установка філософії Нового часу у сучасній західній філософії розглядається як «фундаменталістська». Її критикували також Л. Вітгенштейн, М. Хайдеггер, Х.-Г. Гадамер, Р. Рорті та ін. Зокрема Р. Рорті вважає загальну теорію уявлення, розроблену філософами Р. Декартом, Д. Локком, І. Кантом головною проблемою філософії Нового часу. Так, Локк, відповідно до цієї теорії, дав уявлення про «психічні процеси», Декарт – про «розум», а Кант – про «чистий розум» [1, с. 3]. Ця гносеологічна традиція заклала основи розуміння філософії як відображення буття, і вважалося, що філософія дає адекватне уявлення про світ.

Рорті Р. у своїй праці зазначає, що його завдання полягає в тому, щоб підірвати відношення до філософії у тому вигляді, як це було вироблено ще з часів І. Канта [1, с. 5], тобто американський філософ хоче подолати класичний образ філософії як «дзеркала природи». Він пише: «Образ, в'язнем якого є традиційна філософія, являє собою розум у вигляді величезного дзеркала, що містить різні уявлення, деякі з яких точні, а інші – ні. Ці уявлення можуть досліджуватися чистими, неемпіричними методами. Без поняття розуму, як дзеркала, не було б жодного поняття пізнання як точності уявлення. Без цієї останньої концепції стратегія філософів від Декарта до Канта, яка полягає в тому, щоб отримати все більш точні уявлення шляхом, так би мовити, огляду, ремонту і полірування дзеркала – не мала би сенсу» [1, с. 9].

Книга Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи» написана мовою аналітичної філософії, що пов'язано з особливостями становлення Р. Рорті як філософа. Він пише: «Це література і словник, з якими я найбільш знайомий і яким я зобов'язаний своїм баченням філософських проблем» [1, с. 6].

Література

1. Рорті Р. Філософія і дзеркало природи. Новосибірськ: вид-во Новосибірського університету, 1997. 298 с.

А. Осадчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

АНТРОПОЛОГІЯ ТЕХНІКИ : ЯК НЕЖИВЕ ЗМІНЮЄ ЖИВЕ

III Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки» (PDT-2022)

A. Osadchuk

ANTHROPOLOGY OF TECHNOLOGY

Антропологія техніки - поняття Алоїза Хунінга (Alois Huning) в контексті його дискусії про культурне та метафізичне значення науки та техніки [1].

Основними функціями антропології техніки, по А. Хунінгу, є:

1) функція інтеграції - об'єднувати знання про техніку,

2) функція емансипації - звільняти свідомість людини від помилкового розуміння технічного прогресу.

Головними в антропології техніки виступають вимоги зробити філософію техніки засобом формування та розвитку самосвідомості вчених та інженерів, розглядати прогрес техніки у взаємодії техніки з людиною.

Мабуть, жодне з явищ, що оточують людину на рубежі ХХ століття, не викликає такого суперечливого до себе ставлення, як техніка. Техніка є матеріальним тілом суспільства, ядром світогляду нової техногенної доби.

Основними питаннями, які ставила для себе філософія стосовно поняття техніки на початку ХХ століття було співвідношення техніки та людського життя, форми впливу на нього та суспільні процеси, наслідки цієї взаємодії, можливість їх передбачити та контролювати.

Існує велика кількість визначень поняття «техніка». Техніка розглядається:

– як сукупність створених людиною пристроїв, машин, механізмів, пристосувань тощо, а також різних видів діяльності зі створення цих пристроїв: від науково-технічного дослідження і проектування до їхнього виготовлення й експлуатації;

– як сукупність технічних знань - від спеціалізованих рецептурно-технічних до теоретичних, науково-технічних і системотехнічних;

– у більш широкому сенсі говорять про техніку як певне вміння - наприклад, техніку мислення, "психотехніку", техніку керівництва людьми і державою, техніку живопису, малюнка, гри на фортепіано тощо. У цьому сенсі техніка охоплює весь людський універсум, починаючи з неорганічного, через органічне і до психічно-духовних сфер буття і відносин між людьми [2].

Можна виокремити декілька фундаментальних рис техніки:

– Техніка здатна виступати засобом перетворення середовища;

– Техніка виступає посередником між людиною і природою.

– Техніка є засобом перетворення самої людини, вона розширює людські можливості, створює умови для розвитку її здібностей і реалізації природних задатків [там само].

Можна виокремити три загальні позиції щодо оцінки розвитку техніки: оптимістичну, песимістичну, нейтральну [3].

Оптимістична оцінка розвитку техніки найбільш повно представлена у концепції технократизму, основна ідея якого полягає у тому, що техніка сама здатна нейтралізувати або й подолати ті негативні наслідки, які несе людству її розвиток і поширення. Тобто технічні системи створюють засоби і передумови поступової гармонізації життя і процесів у суспільстві.

Песимістична оцінка розвитку техніки має назву технофобії — страху перед технікою. Представники цього напрямку вважають, що панування сцієнтично-технократичних цінностей стало чи не головною причиною виникнення і загострення глобальних проблем; що пізнати сутність людини і вирішити її нагальні проблеми науковими методами взагалі неможливо [4]. Формуванню концепції технофобії багато в чому сприяли техногенні катастрофи та аварії ХХ століття. Співвідношення природного та штучного стали предметом дослідження філософії техніки.

III Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки» (PDT-2022)

Нейтральну оцінку науково-технічного розвитку можна передати словами К. Ясперса: “Одне, в усякому разі, очевидно: техніка — лише засіб, сама собою вона не є ні доброю, ні поганою. Усе залежить від того, що з неї зробить людина, чому вона служитиме, в які умови людина її поставить. Оскільки техніка сама не ставить перед собою ніякої мети, вона перебуває по той бік добра та зла або передує їм”. Ця оцінка теж має своє виправдання і свої підстави. Але вона применшує значення вихідного зв'язку техніки з глибинними засадами людського буття [3].

Нейтральна оцінка техніки може бути своєрідною пасткою, а не консенсусом, де не можливо обійтись контролем за негативними наслідками технічного розвитку, але необхідно виховувати відповідальне покоління, свідоме своїх дій та ролі техніки у повсякденному і не тільки житті.

У техніці дуже виразно постає вихідний драматизм людського становища у світі, бо ми не можемо бути людьми без техніки, як і не можемо тотально технізуватися, втративши себе як людину. Ми не можемо існувати, не втручаючись у самодостатній хід природних процесів, але це втручання може нам вартувати нашого існування і навіть існування нашої планети. Наука та техніка схематизують, ділять, фрагментують безперервну стрічку життя, але саме через це огрублення ми починаємо бачити, розуміти і цінувати цілість та безпосередність.

Література

1. Contemporary discussions of science, technology, and ethics in Germany <https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/german-perspectives>
2. Основи культурології [Текст] : навчальний посібник для вищої школи / ред.: Л.О. Сандюк, Н.В. Щубелка; Одес. держ. екон. ун-т. - Київ: Центр учбової літератури, 2012. - 400 с. https://pidru4niki.com/13260307/kulturologiya/tehnika_sistemi_kulturi
3. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посібник. / В. Л. Петрушенко. – Львів: Новий світ – 2000, 2012. – 647 с
4. Бех В. П., Малик І. В. Технократизм у дискурсі проблем вищої школи: Монографія / За ред. В. П. Беґа. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 263 с. 135 <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4072/technocratism.pdf?sequence=1>

О. Петрик, Я. Малуґа

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВИ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

О. Petryk, Ya. Malyuta

BASICS OF TECHNICAL CREATIVITY

Що ж таке творчість? Над цим питанням міркували філософи, мудреці починаючи ще з часів стародавньої Еллади.

Творчість являє собою явище, що відноситься насамперед до конкретних особистостей. Одним із різновидів науково-технічної творчості є винахід – незакінчена машина, матеріал або технологічний процес. Але це вже ідея, втілена в конкретну фізичну форму (опис, креслення, модель та інш.), що показує її здійсненність [1, ст.8].

Технічна творчість – практична діяльність, орієнтована в кінцевому рахунку на задоволення людських потреб з допомогою зміни матеріального середовища.

Творчість людей містить в собі цілющу, орієнтовану на майбутнє соціальну енергію. Роль творчості в структурі діяльності зростає в міру перетворення середовища проживання людини з природного в штучне, створене людиною середовище проживання.